

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : กรณีศึกษาโครงการจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบน หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำแหม่น จังหวัดน่าน ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 154 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าไคสแควร์ ที่ระดับความสำคัญ .05 มีผลการวิจัยสรุปดังนี้

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ของหน่วยจัดการต้นน้ำน้ำแหม่น จังหวัดน่าน ประชาชนเป็นเพศชายร้อยละ 79.2 เป็นผู้มีอายุ 46 – 50 ปี มากที่สุด ร้อยละ 31.2 ประชาชนจึงมีอายุเฉลี่ย 46.7 ปี สำหรับระดับการศึกษาของประชาชนพบว่าเป็นผู้จบการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุดร้อยละ 61.0 มีสมาชิกของครัวเรือนประมาณ 4 – 6 คน มีมากถึงร้อยละ 76.0 ส่วนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นผู้มีพื้นที่ 11 - 15 ไร่ ร้อยละ 29.2 การประกอบอาชีพของประชาชนเป็นการทำการเกษตรร้อยละ 92.9 ซึ่งเป็นสวนผลไม้ ได้แก่ ลิ้นจี่ มะม่วง ลำไย ส้ม ร้อยละ 39.0 และทำนาร้อยละ 29.2

กิจกรรมของประชาชนที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่าประชาชนมีเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องจักรกลเพื่ออำนวยความสะดวกในครอบครัวที่หลากหลาย ดังนี้คือ เป็นผู้ที่มีวิทยุมากที่สุด ร้อยละ 98.7 รองลงมาเป็นผู้ที่มีโทรทัศน์ ร้อยละ 97.4 และจากผลการศึกษากิจการดำเนินกิจกรรมประจำวันของประชาชนที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า เป็นผู้เคยหาของป่าร้อยละ 34.4 ซึ่งเป็นผู้เคยหาพืชจากป่าร้อยละ 33.1 เพื่อนำมาเป็นอาหารร้อยละ 16.9 ส่วนประชาชนที่หาสัตว์จากป่าร้อยละ 8.4 เป็นการนำมาเป็นอาหารร้อยละ 7.1

สำหรับกิจกรรมประจำวันของประชาชนที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกกิจกรรมหนึ่งคือ การใช้สารเคมี ซึ่งได้พบว่า ประชาชนมีการใช้สารเคมีทั้งในบ้านเรือนและในไร่นาเท่ากันคือร้อยละ 98.7 โดยปรากฏว่ามีการใช้สารเคมีในบ้านเรือนเป็นแชมป์สูงสุด ร้อยละ 96.1 รองลงมา เป็นสารเคมีประเภทน้ำยาล้างจาน ร้อยละ 93.5 ส่วนสารเคมีที่ใช้ในไร่นาพบว่า มีการใช้ปุ๋ยเคมีมากที่สุด ร้อยละ 92.9 รองลงมา คือยาฆ่าหญ้า ร้อยละ 88.3 ส่วนการกำจัดของเสียในบ้านเรือนและไร่นา จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนกำจัดขยะโดยมีรถขยะมาเก็บให้ไปเป็นอาหารสัตว์สัตว์ ร้อยละ 63.6 และฝัง ร้อยละ 29.2 ในไร่นาประชาชนปล่อยให้ น้ำระเหยเองไปเองตามธรรมชาติ ร้อยละ 82.5 และสูบออกทิ้งในแหล่งน้ำธรรมชาติ ร้อยละ 17.5

การใช้น้ำและการกำจัดน้ำเสียของประชาชนก็เป็นกิจกรรมประจำวันที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกกิจกรรมหนึ่ง จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนใช้น้ำประปาในบ้านเรือน ร้อยละ 93.5 ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ (แม่น้ำ ลำคลอง และลำธาร) ร้อยละ 24.0 ส่วนการกำจัดน้ำเสียในบ้านเรือนปรากฏว่าประชาชนทิ้งน้ำเสียลงแหล่งน้ำธรรมชาติ ร้อยละ 87.7 และทิ้งน้ำเสียลงในร่องระบายและหลุมที่ขุดไว้ ร้อยละ 12.3

การใช้สารจุลินทรีย์บำรุงดินเป็นกิจกรรมของประชาชนที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผู้ใช้สารจุลินทรีย์บำรุงดิน ร้อยละ 72.1 โดยใช้น้ำสกัดสารจุลินทรีย์ ร้อยละ 63.0 ส่วนการใช้เครื่องจักรทำการเกษตรของประชาชนที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากการศึกษาพบว่าผู้ใช้เครื่องจักร ร้อยละ 70.1

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกำหนดแนวทาง การปฏิบัติตามแผน และการควบคุมติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน-ปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ทั้งหมด ร้อยละ 100 รองลงมามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติ ร้อยละ 79.9 การปฏิบัติตามแผน-แนวกันไฟ ร้อยละ 79.2 ฝึกอบรมหลักสูตรอาชีพนอก การเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ ร้อยละ 76.6 การวางแผน ร้อยละ 73.4 การฝึกอบรมหลักสูตรอื่นๆ ร้อยละ 63.7 การติดตามและประเมินผล ร้อยละ 62.3 งานบำรุงและสร้างฝาย ร้อยละ 60.4 งานลาดตะเวน ร้อยละ 55.2

ปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีปัญหาและข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการวางแผน คือประชาชนไม่มีเวลาร่วมประชุม คณะกรรมการไม่เข้าใจปัญหาแท้จริงของประชาชน รวมทั้งหมดร้อยละ 9.1 ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่าควรเลือกเวลาประชุมที่เหมาะสม คณะกรรมการควรมีประสบการณ์ รวมทั้งหมดร้อยละ 3.9 ส่วนการวางแผนประชาชนไม่มีปัญหาแต่มีข้อเสนอแนะว่าควรมีรายงานหรือหลักฐานในการประชุมที่ชัดเจน ร้อยละ 5.8

ในการปฏิบัติตามแผนพบว่ามี ปัญหา คือ ไม่มีเวลาร่วมกิจกรรม หลักสูตรอบรมไม่ตรงตามความต้องการ ปัญหาเรื่องเขตพื้นที่ รวมทั้งหมดร้อยละ 22.7 ส่วนข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน คือ ควรมีหน่วยงานอื่นร่วมทำการอบรม ควรมีข้อตกลงระหว่างหมู่บ้านร่วมกันปฏิบัติ รวมทั้งหมดร้อยละ 31.4 ส่วนการติดตามและประเมินผลประชาชนไม่มีปัญหาและข้อเสนอแนะ

การทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาสมมติฐานปัจจัยที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติแตกต่างกัน พบว่ามีปัจจัยระดับการศึกษา การได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ การได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ด้านป่าไม้และการได้รับข่าวสารจากวิทยุด้านป่าไม้

จากการศึกษาสมมติฐานปัจจัยที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนแตกต่างกัน ปรากฏว่ามีปัจจัย อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา การได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ การได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ด้านป่าไม้ การได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ด้านป่าไม้ และการได้รับข่าวสารจากวิทยุด้านป่าไม้

จากการศึกษาสมมติฐานปัจจัยที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน-ปลูกป่าแตกต่างกันพบว่า ไม่มีปัจจัยใดมีผลทำให้การปลูกป่าแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ-ทำแนวกันไฟแตกต่างกัน คือปัจจัย เพศ ด้านระดับการศึกษา และพบว่าปัจจัยที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ-ลาดตะเวนแตกต่างกัน คือปัจจัย ระดับการศึกษา และการ

ได้รับข่าวสารจากวิทยุด้านป่าไม้ ส่วนปัจจัยที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ-การสร้างบำรุง ฝายแตกต่างกัน พบว่าเป็นปัจจัย ระดับการศึกษา การได้รับข่าวสารจากวิทยุด้านเกษตรและการ ได้รับข่าวสารจากวิทยุด้านป่าไม้ สำหรับปัจจัยที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ-ฝึกอบรม หลักสูตรอาชีพนอกการเกษตรเพื่อการอนุรักษ์แตกต่างกัน ปรากฏว่าไม่มีปัจจัยที่มีผลทำให้แตกต่างกัน และปัจจัยที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมหลักสูตรอื่นๆแตกต่างกัน พบว่ามีปัจจัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการได้รับข่าวสารจากวิทยุด้านป่าไม้

ส่วนปัจจัยที่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแตกต่างกัน พบว่ามี ปัจจัย เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา การได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ด้าน เกษตร และการได้รับข่าวสารจากวิทยุด้านป่าไม้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เจ้าหน้าที่ของโครงการควรมีการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรม การสร้างฝายต้นน้ำและการทำแนวกันไฟให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อจะได้สามารถทำการ อนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติได้
2. เจ้าหน้าที่ของโครงการควรมีการพัฒนาสื่อที่มีประสิทธิภาพให้แก่ประชาชนที่มี การศึกษาน้อยสามารถเข้าใจและเกิดความรู้ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ อย่างง่ายและนำไปปฏิบัติได้ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกลุ่มประชาชนเพื่อพัฒนาอาชีพและการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน

2. ควรศึกษาประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ